

RENEŠANSA & HUMANIZEM

- Humanizem je odkrivanje, obnavljanje razlaganje antične kulture in umetnosti. Tako nastanejo dela v Lat. jeziku po zgledih rimskih ustvarjalcev. Gibanje se močno razširi po letu 1453, po razpadu bizantinskega cesarstva, ko so v Evropo pribežali grški učenjaki. Zametki humanizma že v 14. st (Dante). Pomemben je, ker s posnemanjem kulture in literature prinaša tudi nov pogled na človeka, ki se bistveno razlikuje od srednjeveškega. Zato v tem obdobju nastajajo dela, ki so kritika srednjeveški miselnosti
 - Erazem Rotterdamski: Hvalnica norosti
 - Ulrich von Hutten: Pisma mračnjakov
- Nastanek renesanse: preporod človeka in sveta. Pomembna sta razvoj meščanstva, nastanek Italijanskih srednjeveških mest z Knežjimi dvori (družini Mediči in D'Esté). Nova odkritja: Amerika 1492, smodnik, tisk in papir, kompas; NOVI VEK.
- Renesančni kult:
- individualizem: vrednost posameznika
- racionalizem: vrednost razuma
- senzualizem: vrednost čutnih užitkov
- esteticizem: poudarjanje pomena lepote
- panteizem: vsebožstvo in narava-najvišje božanstvo
- makiavelizem: pomen moči
- Renesansa odklanja srednjeveško miselnost, kljub temu pa iz srednjega veka ohranja teko teme in oblike lit. del. Zato je renesansa sinteza antike in srednjega veka.
- Lit. vrste in zvrsti:
- LIRIKA:**
 - Francesco Petrarca (1304-1373)
 - rojen v Arezzu, šolan v Avignonu, Bologni, Montpellieru
 - 1326 spozna Lauro di Sade
 - lit. dela:
 - a) v Italijanščini: Canzoniere (376 pesmi); 317 sonetov, rondo, madrigal
 - b) v Latinščini: Bucolicum Carmen-pastirske pesmi; ep Africa; filozofski spisi in razprave
 - O blažen bodi čas pomladi; analitičen ustroj
 - Shakespeare, Camues (vsi trije so pisali sonete)
 - SONET: je romanska pesniška oblika. Izvira iz Provanse. Uporabljali so jo trubadurski pesniki. Dokončna oblika-Dante in Petrarca. Zgrajen je iz dveh trivrstičnih tercijn. V kvartetnem pesnik podaja podobo ali zastavlja vprašanje, v tercetnem delu pa podobno razloži oziroma na vprašanje odgovori. Petrarca je vplival na petrarkiste v 16. st (Shakespeare, Micheleangelo Bonarotti, Troquato Tasso, Luis de Samqes)
- EPIKA:**
 - Giovanni Boccaccio (1313-1375)
 - rojen v Certaldu; trgovec v Neaplju
 - lit. dela:
 - pesništvo: Rime
 - pripovedna dela: roman Il Ficolo, razprave
 - Dekameron: 1348-1353 po resničnem dogodku: kuga v Firencah; 10 ljudi (3 moški) se umaknejo na podeželje; motivi: drzne ljubezenske zgodbe; življenje duhovščine in meščanov; srednjeveški in orientalski pustolovski motivi; viri: sodobno življenje, srednjeveške kronike, antični love & adventure roman; obl.: novele, pesmi, anekdote, prilike ali parabole, 10 balad
 - Novela o sokolu
 - Miguel de Cervantes Saavedra
 - Alcala, vojak (v Lepantu), suženjstvo v Alžiru, državni uradnik, poneverba in zapor
 - lit. dela:
 - pesništvo: Pot na Parnas
 - pripovedništvo: Don Kihot (mozaična), Persiles in Sigismunda
 - Rabelais; Tasso, Aristoto
 - NOVELA: uveljavi se v dobi renesanse. Danes je to krajša pripovedna oblika, ki na jedrat in zgoščen način pripoveduje o enem samem dogodku ali osebi in ima presenetljiv konec.
 - ROMAN: izvira iz besede romansko, ker je prvotno pomenilo vsako pisanje v domačem jeziku, v nasprotju z Lat. besedili. Srednji vek je razvil najprej romane v verzih pod vplivom antike, nato pa tudi romane v prozi (viteški roman). Pravi pomen dobi roman v dobi renesanse, ko se v njem pojavi nasprotje me idelai in stvarnostjo kot osnova romanesnega dogajanja. Danes je roman najdaljša pripovedna oblika ki ponavadi pripoveduje o življenjskem in duhovnem razvoju gl. lit. osebe, s stranskimi osebami pa avtor slikovito predstavi dobo in kraj, ki ju roman opisuje. Ts opredelitev romana je danes v marsičem nepopolna, saj so moderni romani večinoma krajši po obsegu, lahko pa so tudi v verzih. Zato vedno bolj upoštevamo Bahtinovo definicijo, ki trdi, da je roman tisto pripovedno delo ne glede na prozno ali verzno obl., ki pripoveduje o intimnu usodi posameznika.
 - oblike renesančnega romana:
 - renesančni viteški roman (iz srednjeveškega romana; Montago: Amandis iz Gaule)
 - renesančni-komično satirični roman (Cervantes: Don Kihot, Rabelais: Gargantua in Pantagruel)
 - renesančni love&adventure roman (Cervantes: Persiles in Sigismunda)
 - renesančni pastirski roman (zgled: antika; Montemayor: Diana)
 - renesančni pikarejski (potepuški) roman
- DRAMATIKA:**
 - komedija, tragedija
 - Shakespeare
 - Machiavelli
 - Marlowe